

J. R. WILTON

Palestijnse angsten voor Israël's Arbeiderspartij

Inleiding

Dit artikel werd geschreven vanuit de optiek van wat Laurens Jan Brinkhorst eens omschreef als de 'Palestijnse waarheid'. Dit in tegenstelling tot de andere, de 'Israëlische waarheid', die als genoegzaam bekend beschouwd mag worden.

Geen enkele Palestijnse leider – of het nu een PLO-functionaris is of een burgemeester in de bezette gebieden – heeft zich tot nu toe positief uitgelaten over een mogelijke koerswijziging in Israël's politiek ten opzichte van de Palestijnen, indien de Arbeiderspartij van Shimon Peres de verkiezingen op 30 juni a.s. zal winnen.

Hierbij wijzen de Palestijnen op het feit dat Peres, net zoals Begin, de Camp David-akkoorden aanvaardt, Israël's annexatie van Oost-Jeruzalem ondersteunt en de Palestijnen het recht op zelfbeschikking ontzegt. Voorts menen de Palestijnen nauwelijks enig verschil te kunnen bespeuren tussen de nederzettingenpolitiek en veiligheidsconcepties van de Likoeid en Arbeiderspartij. Het beeld dat het Westen van de Arbeiderspartij heeft is er een van een partij die vrede wil, die een pragmatische en humane politiek zal voeren. Dat is een vertrokken beeld, want – zo voeren de Palestijnen aan – het was de Arbeiderspartij die 'vier oorlogen tegen de Arabieren begon of uitlokte', die begonnen is met

de joodse nederzettingen in bezet Arabisch gebied, met de uitwijzingen, met de onteigeningen, met het opblazen van huizen als 'collectieve straf'.

Maar het zijn niet alleen de ervaringen uit het verleden met de Arbeiderspartij die de Palestijnen willen aanvoeren voor hun afwijzende houding; het is vooral het in december 1980 aangenomen politieke programma van de Arbeiderspartij dat voor de PLO letterlijk de deur dicht doet. Hierin wordt de PLO als onderhandelingspartner buitengesloten, een territoriaal 'compromis' inzake de westelijke Jordaanoever met Jordanië (zgn. Jordaanse optie) voorgesteld, en 'actieve zelfverdediging tegen de PLO zowel in militaire als ideologisch-politieke zin zonodig buiten Israël's grenzen' gepropageerd. Het hele programma vormt voor de PLO het bewijs dat ook de Israëlische socialisten, eenmaal aan de macht, het Palestijnse nationalisme willen verstikken en dat Peres Begins politiek van Israël's vermeende 'right of pursuit' en 'pre-emptive strikes' tegen de Palestijnen in Libanon wil voortzetten.*

Toch zien de Palestijnen diezelfde Begin met 'tegenzin' van het politieke toneel verdwijnen. Immers, Begin was in de ogen van de internationale gemeenschap het symbool van Israël's onbuigzaamheid en de hoogmoed in extremis. Begins starheid is in feite de beste propaganda geweest voor de Palestijnse zaak en de Palestijnen vrezen dat men in het westen denken zal dat met het aan de macht komen van de Arbeiderspartij 'redelijke' mensen in Israël het voor het zeggen krijgen.

* Voor Israël's politiek in Zuid Libanon zie ook: Rienko Wilton, 'Libanon: slachtoffer van schijnvrede in het Midden Oosten', in: Internationale Spectator, nov. '79.

Interne Palestijnse zaken

Het Palestijnse wantrouwen jegens Peres moet óók gezien worden in relatie met andere politieke ontwikkelingen in de regio: de in Palestijnse ogen 'verraderlijke' Sadat werd in februari jl. weer als held in West-Europa binnengehaald, het EEG-vredesinitiatief in het Midden-Oosten (een duidelijke afwijking van Camp David) stagneert – Europa wacht zowel op Peres als op Reagan wat betreft hun politiek ten opzichte van de Palestijnen – , terwijl de Palestijnen zélf verdeeld zijn over de Iraaks-Iraanse oorlog, de spanningen tussen Syrië en Jordanië en over de effectiefste wijze om de 'Jordaanse optie' te bestrijden.

Er is sprake van een zekere polarisatie binnen de PLO tussen enerzijds anti-Jordaanse en pro-Syrische groeperingen en anderzijds pro-Iraakse elementen met Fatah in het midden. Ondanks de druk die er intern en van de zijde van verschillende Arabische regimes (en landen daarbuiten) op de PLO wordt uitgeoefend, meent Yasser Arafat autonoom te kunnen blijven opereren. De aandrang van Syrië bijvoorbeeld op de PLO om met koning Houssein te breken, schijnt weinig effect te hebben: Arafat weigert de Syrische these te onderschrijven dat koning Houssein er op uit is – onder druk van Peres en Reagan – Jordanië als substituut voor de PLO naar voren te schuiven bij komende vredesonderhandelingen inzake de Palestijnse kwestie. De PLO meent dat de voordelen van een voortzetting van de Palestijns-Jordaanse dialoog veel groter zijn dan de nadelen van het verzet daartegen van de 'minoriteiten' binnen de PLO.

De strategie tegen de 'Jordaanse optie', de evaluatie van het EEG-vredesinitiatief en veranderingen van organisatorische aard – i.c. het weer opnemen in het uitvoerend comité van de PLO van o.a. het Volksfront voor de Bevrijding van Palestina – waren de agendapunten van de voor april jl. geplande zitting van het Palestijnse parlement in bal-

lingschap (PNC). Op kernpunten zou de PNC niet overstag gaan: de PLO handhaaft haar handvest en blijft streven naar het stichten van een onafhankelijke staat op ieder stuk Palestina dat Israël zal ont-ruimen, en naar erkenning van alle Palestijnse rechten, inclusief het recht op terugkeer naar de woonsteden van voor 1948.

De Palestijnen worden er altijd op aangevallen dat zij hun handvest, waarin onder meer wordt opgeroepen tot ontmanteling van de zionistische politieke structuur (en *niet*, zoals tegenstanders van de PLO beweren tot fysieke onderwerping van de joden in Israël), niet willen veranderen. Als de PLO dát zou doen, zo redeneren veel sympathisanten met de Palestijnse zaak, zou vrede met Israël in het verschiet liggen. Nee, zegt de PLO, nog afgezien van intern-politieke overwegingen, zullen wij ons handvest niet veranderen alleen om het westen te plezieren, en ook al zouden we het doen, dan nog zou Israël het Palestijnse zelfbeschikkingsrecht niét erkennen. De PLO baseert zich hierbij op talloze uitspraken van Israëlische leiders, ook van de Arbeiderspartij.

Bezette gebieden en Jordaanse optie

De Palestijnen in de bezette gebieden worden met voortdurende fysieke, mentale, sociale, economische en politieke discriminatie van de zijde van Israël geconfronteerd. Desondanks, of misschien wel hierdóór, en dankzij Camp David viert het 'locale' Palestijnse nationalisme hoogtij. Ook voelt men zich sterk aangetrokken tot de PLO, wier leiders weliswaar relatief 'veilig' in Beiroet ver weg van de Israëlische bezetting zitten – een feit dat nog al eens met zekere bitterheid door de Palestijnen op de westoever en in Gaza wordt vastgesteld – , maar wier organisatie in ieder geval consequent voor de Palestijnse rechten op internationaal niveau opkomt. Alle Palestijnse burgemeesters zeggen keer op keer tegen bezoekende politici en staatslieden dat men

niet met hén, maar met de PLO moet onderhandelen. Met recht kan de PLO claimen een bevrijdingsorganisatie te zijn die een volk, dat demografisch verspreid is over verschillende landen in het Midden-Oosten, in politieke aspiraties verenigt.

De PLO afwijzen omdat zij 'nooit gekozen werd als wettige vertegenwoordiger van de Palestijnen' is politiek niet erg realistisch: de PLO zit democratischer in elkaar dan menig Arabisch regime en bovendien zou Arafats organisatie bij vrije verkiezingen (bijv. onder VN-toezicht) onder alle Palestijnen in het Midden-Oosten minstens 80% van de stemmen krijgen. Gaston Thorns argument dat de EEG de PLO niet officieel kan erkennen omdat deze organisatie 'geen soevereine controle heeft over een eigen territorium' is eveneens een nogal eng-legalistische benadering: de PLO is veel méér dan een groep guerilla-organisaties; het kent eigen politieke en sociale structuren en organen, het heeft eigen tradities, een gemeenschappelijk doorgemaakte geschiedenis, het werkt binnen een eigen economisch-financieel kader, het 'controleert' tot op zekere hoogte zijn 'onderdanen', het heeft eigen strijdkrachten, kortom de PLO heeft alle kenmerken in zich van een soevereine entiteit, het enige dat de Palestijnen inderdaad *niet* hebben is een eigen staat.

Om zo'n organisatie onvoorwaardelijk of voorwaardelijk te negeren, getuigt niet van groot staatsmanschap. De Arbeiderspartij in Israël blijft desondanks opteren voor een 'eindoplossing' van het Palestijnse probleem in het kader van een Jordaanse(-Palestijnse) staat, waar de Palestijnse nationale aspiraties nooit tot hun recht zullen komen. Ook president Reagan ziet grote mogelijkheden in de 'Jordaanse optie', omdat het de PLO – volgens hem een 'terroristenorganisatie' – buitenspel zet en een onafhankelijke Palestijnse staat in Palestina uitsluit. Probleem voor de Amerikaanse en Israëliëse diplomatie is dat koning Houssein niet mee wil doen. Volgens de PLO doet hij dat niet om principiële redenen, maar omdat Peres' aanbod van een gedeeci-

meerde met joodse nederzettingen bezaaide westoever met een strook Israëliësch gebied langs de Jordaan (zgn. Allon plan) zónder Arabisch Oost-Jeruzalem gewoon niet aantrekkelijk voor Houssein is.

Europees initiatief

Onder de Palestijnen zijn er velen die menen dat er helemaal geen sprake is van een op zich zelf staand Europees vredesinitiatief dat voldoende afstand neemt van Camp David en de PLO uiteindelijk onvoorwaardelijk zal erkennen. Anderzijds wordt in gematigde PLO-kringen toegegeven dat in de EEG-Venetie-verklaring essentieel andere taal wordt gebezigd (Palestijns zelfbeschikkingsrecht en het betrekken van de PLO bij het vredesoverleg) dan in de door de Arabieren (afgezien van Egypte) zo verfoede Camp David akkoorden. Daarnaast zien de Palestijnen positieve elementen in de vier Europese vredesprincipes – Palestijns zelfbeschikkingsrecht, veiligheid voor alle staten en volkeren in het Midden-Oosten, Israëliëse terugtrekking uit de bezette gebieden en een oplossing voor de kwestie Jeruzalem – met dien verstande dat men afwijzend staat tegenover de relatie die Europa wil leggen (de zgn. integrale benadering) tussen de Palestijnse rechten en Israëls veiligheidsbelangen. Een nadere verfijning van het EEG-vredesinitiatief zou neerkomen op Israëliëse terugtrekking binnen twee jaar uit vrijwel alle bezette gebieden inclusief Oost-Jeruzalem (en ontmanteling van de joodse nederzettingen), een referendum onder de Palestijnen die mogen terugkeren of compensatie krijgen, Europese deelname aan een VN-vredesmacht ter beveiliging van de grenzen en een de-jure splitsing van Jeruzalem (maar met open grenzen) of internationalisering van de stad.

Nog voordat deze ideeën aan de verschillende gesprekspartners in het Midden-Oosten werden voorgelegd, werd een en ander al afgeschilderd als een 'geheim anti-Israëliësch, pro-Palestijns EEG-plan', een onjuiste conclusie want het is een compromis dat

gericht is op het bereiken van vrede in het Midden-Oosten. Vrede impliceert het zoveel mogelijk wegnemen van de gevolgen van militaire en politieke agressie die de afgelopen 33 jaar over en weer is gepleegd. Omdat Israël de meeste 'faits accomplis' heeft geschapen en het Palestijnse nationalisme altijd heeft willen ontkennen, zal een zeker teruggedraaien van deze situatie – i.e. het tegemoet komen aan Palestijnse nationale aspiraties tot op het niveau van een *ministaat* – altijd ten koste gaan van Israëls belangen op korte termijn. Bij iedere realistische vredespoging in het Midden-Oosten, zoals het EEG-initiatief, zal Israël *per definitie* de meeste 'concessies' moeten doen. Dan pas zal de strategische balans, het machtsevenwicht in de regio, dat nu nog sterk in het voordeel van Israël is, hersteld zijn. Een werkelijk evenwicht, want bij een eindregeling zullen de Arabische landen en de Palestijnen – die dan inmiddels, wie twijfelt daar nog aan, voor hun eigen onafhankelijke staat op de westoever en in Gaza hebben gekozen – Israëls bestaansrecht definitief moeten erkennen.

De Palestijnen menen dat hun wantrouwen jegens de Arbeiderspartij ook in die zin gerechtvaardigd is dat Peres' diplomatie, even hard als dat bij Begin het geval was, gebaseerd zal zijn op Israëls gewelddadige militaire macht, dat ook hij zal streven naar een versterking van de alliantie met Amerika om de toenemende Sovjet-invloed (een nachtmerrie en tegelijkertijd een geweldige 'uitdaging' voor een man als Reagan) in het Midden-Oosten te keren en het vanuit Europa zo voorzichtig gepropageerde Palestijnse zelfbeschikkingsrecht te elimineren. De Palestijnen zijn bang dat Reagan en Peres Europa's vredespogingen willen neutraliseren of willen ombuigen tot acceptatie van de 'Jordaanse optie'. De EEG is kwetsbaar op dit punt, omdat Europa nog niet definitief gekozen heeft voor of tegen een onafhankelijke Palestijnse staat (Palestijnse optie) of enige vorm van een Jordaanse-Palestijnse con- of federatie

(Jordaanse optie met uitsluiten van de PLO). Aan de andere kant sluit de EEG-verklaring van Venetië (Palestijns zelfbeschikkingsrecht enz.) de Jordaanse optie als *procedure* om tot vrede te komen eigenlijk uit. Maar als de Palestijnen bij het uitoefenen van hun zelfbeschikkingsrecht naderhand kiezen voor een of andere politieke band met Jordanië, is dat natuurlijk een heel andere zaak.

Israël meent, dat zal onder Peres niet veranderen, dat het EEG-initiatief niet alleen op zich al 'pro-Arabisch' is, maar dat het feit dat Europa eigen vredesideeën naar voren brengt het gevolg is van 'Arabische olie-chantage'. De Palestijnen benadrukken, in een poging om de Israëlsche 'ontmoedigings-tactiek' vis à vis Europa te ontmaskeren, dat de EEG andere belangen in het Midden-Oosten heeft dan de Amerikanen, dat het een heel legitieme zaak is als Europa deze belangen wil veiligstellen door bijvoorbeeld te helpen bij het oplossen van het Palestijnse probleem, dat Europa zich niet moet laten meeslepen in de regionale rivaliteit tussen de beide supermogendheden (Europese deelname aan Washingtons 'Rapid Deployment Force' is een schrikbeeld voor de Arabieren), en dat de Sovjet-Unie recentelijk terrein gewonnen heeft in het Midden-Oosten, niet alleen ligt aan het feit dat Moskou van nature een 'expansionistische grootmacht' is, maar vooral aan Amerika's diplomatieke blunders onder Carter, Amerika's constante politiek om de Sovjet-Unie buiten het vredesproces in het Midden-Oosten te houden, en de voortdurende onvoorwaardelijke militaire, economische steun van de Amerikanen aan Israël, een situatie die de positie van Washingtons Arabische vrienden ondergraaft en steeds meer Arabische landen in de armen van de Russen drijft.

Sadat en Europa

In de hartelijke persoonlijke relatie tussen Peres en Sadat zien de Palestijnen een groot gevaar. Beiden

willen instrumenteel zijn in Reagans terugdrijven van de Sovjet-invloed en beiden zijn tegen Europa's 'derde weg' in het Midden-Oosten. De Palestijnen zijn ervan overtuigd dat Sadat zijn toehoorders een rad voor ogen draaide toen hij in het Europese parlement het EEG-vredesinitiatief toejuichde. Sadat heeft zich immers altijd verzet tegen Europa's benadering die gericht is op het vinden van een 'supplementair alternatief' voor Camp David, vooral wat de Palestijnse kwestie betreft. Sadats afwijzen van de Jordaanse optie zou ingegeven zijn om zijn eigen 'leidende rol' in het vredesproces niet te moeten prijsgeven ten gunste van koning Houssein, en Sadats benadrukken van de Palestijnse optie zou niet oprecht zijn en slechts ten doel hebben een alternatief voor de PLO te vinden. In dit licht verklaart de PLO Sadats oproep aan de Palestijnen om een 'regering in ballingschap' te vormen en te komen tot een gelijktijdige wederzijdse erkenning van Israël en de Palestijnen.

Door Sadat te fêteren heeft Europa de Palestijnen beledigd. Voor hen is iedere suggestie die in verband gebracht kan worden met Camp David of de persoon van Sadat verdacht. Deze realiteit hebben de Europeanen niet onder ogen willen zien. Aan de andere kant wordt van Arabische zijde te weinig rekening gehouden met een andere realiteit, nl. dat Sadat sinds zijn vredesinitiatief eind 1977 een geweldige politieke populariteit in het westen geniet als 'realistisch en vredelievend Arabisch leider'.

Sadat en West-Europa bereiden zich beide voor op een nieuwe fase in het Midden-Oosten-conflict. Beide gaan ervan uit dat het aan de macht komen van Reagan en Peres wezenlijke veranderingen met zich mee zal brengen, en wel dat Reagan Israël onder druk zal zetten (gezien Reagans anti-Sovjet-strategie zeer onwaarschijnlijk) en dat de Arbeiderspartij in Israël zich 'soepel' zal opstellen inzake de Palestijnse kwestie, wat volgens de Palestijnen zélf uitgesloten moet worden geacht. De conclusie is wat de Palestijnen betreft duidelijk: Europa's 'toegeven' aan Sadat, Peres en Reagan is nutteloos en het

EEG-initiatief dient daarom ongestoord te worden voortgezet en in principe gericht te blijven op de Palestijnse optie.

Veiligheid en veilige grenzen

Om de Palestijnse optie voor altijd onmogelijk te maken c.q. de Jordaanse optie veilig te stellen, dient de PLO als machts-factor in het Midden-Oosten militair te worden uitgeschakeld. Dat kan alleen in Libanon.* Begin maart 1981 (toen dit artikel werd afgesloten) verwachtte de PLO dat Israël en de door haar bewapende Falangisten in Zuid- en Centraal-Libanon – die elkaar vinden in een uitgesproken anti-Palestijnse en anti-Syrische ideologie – nog voor de zomer een grootscheepse militaire actie tegen de Palestijnse guerilla's en de Syriërs in Libanon zou beginnen. Het is niet de eerste keer dat de Palestijnen de noodklok luiden over op handen zijnde Israëlische invasies, die achteraf dan niet blijken te komen. Maar aan de andere kant staan de Palestijnen in Libanon wél voortdurend bloot aan in omvang kleinere, maar niet minder dodelijke acties van Israël of haar locale bondgenoten (Haddad enz.).

Daarom heeft niet alleen Israël, maar ook de haar omliggende Arabische landen en vooral de Palestijnen veiligheid hard nodig. Israëls veiligheid ligt overigens niet in joodse nederzettingen in Arabisch gebied. De moderne militaire technologie maakt het concept van militair verdedigbare grenzen in het Midden-Oosten achterhaald. Nee, Israëls veiligheid op de lange duur ligt in de *politieke acceptatie* van haar grenzen door de Arabische landen en de Palestijnen. Mocht dit gebeuren, dan zal een onafhankelijke Palestijnse staat op de westelijke Jordanoever en in de Gaza-strook nooit een bedreiging vormen voor Israëls veiligheid. Een 'Sovjet-arsenaal', zoals de Israëli vrezers, zal zo'n Palestijnse ministaat nooit worden: de Palestijnen zijn net zo min terroristen als communisten, het zijn in de eerste plaats nationalistten.

* Voor de Palestijnse positie in Libanon zie ook: Rienko Wilton, 'De Libanese oorlog: de Palestijnse dimensie', in: Internationale Spectator, febr. '77.

De Palestijnen en het westen

Een laatste reden tenslotte voor Palestijnse angsten bij het aan de macht komen van de Arbeiderspartij, is dat Peres de Israëlische strategie van het aanmoedigen van 'radicale' elementen onder de Palestijnen zal voortzetten, om het resultaat daarvan: nl. verhoogde terreuractiviteit van Palestijnse zijde, als argument te gebruiken om Europa te ontmoedigen in haar 'pro-Palestijnse' vredesbenadering in het Midden-Oosten.

In Fatah-kringen in Beiroet steekt men niet onder stoelen of banken dat een verdere uitkristallisering van het Europese vredesinitiatief – ondanks de vele kritiek die de Palestijnen er qua inhoud en vorm op hebben – wenselijk is, omdat de gematigde stroming onder leiding van Arafat onder toenemende druk van de 'radicalen' komt te staan om met tastbare resultaten van zijn op het westen georiënteerde diplomatieke offensief over de brug te komen, en omdat het de Israëlische strategie om de radicalen binnen de PLO te provoceren, zal doorkruisen.

De boodschap van de gematigde stroming binnen de PLO aan Europa is dus in feite een noodkreet om, voordat het te laat is, aan de Palestijnse minimum-verlangens tegemoet te komen, en een waarschuwing om vooral niet te hoge verwachtingen te hebben van Israëls Arbeiderspartij. Dit niet alleen om de Palestijnen een plezier te doen, maar ook om de belangen van het westen zélf – regionaal en op wereldniveau – veilig te stellen.

De PLO meent het westen op den duur te kunnen overtuigen dat de tot nu toe door Europa en Amerika gevoerde strategie in het Midden-Oosten – i.c. het vrijwel onvoorwaardelijk steunen van Israël – uiteindelijk nadelig en schadelijk zal zijn voor wettelijke westerse belangen in de regio. Deze belangen zijn het veiligstellen van olieroutes en lokale afzetmarkten, het binnen de perken houden van de Sovjet-invloed en het voorkomen van nucleaire proliferatie. Israël bezit 18 atoombommen, de Arabi-

sche landen proberen ze te maken, een directe bedreiging voor de wereldvrede. Vrede in het Midden-Oosten is derhalve allereerst een westers belang.

Aanbevelingen

Europese democratische partijen dienen, bijvoorbeeld door het instellen van een Europese parlementaire commissie ter bescherming van de mensenrechten van de Palestijnen, de te voeren politiek van een Arbeiderspartij-regering in Israël ten opzichte van de Palestijnen uiterst kritisch te volgen. Blijkt deze op de lange duur qua strategie niet of nauwelijks af te wijken van het gevoerde beleid van de vroegere regering-Begin, dan dient in overweging genomen te worden sancties tegen Israël in te stellen.

Dit niet nadat uitputtend is geprobeerd de Israëlische politiek met andere middelen te beïnvloeden. In het kader hiervan verdient het aanbeveling alle gematigde, tot een dialoog met de Palestijnen bereid zijnde, stromingen binnen en buiten de Israëlische Arbeiderspartij aan te moedigen tot het voeren van een realistische politiek.

Het Europese vredesinitiatief in het Midden-Oosten dient, ondanks de bedenkingen er tegen van Israëlische, Amerikaanse en Egyptische zijde, met kracht te worden voortgezet en niet te worden verstoord door de regionale rivaliteit tussen de beide supermogendheden, en gericht te blijven op Israëlische terugtrekking uit alle sinds 1967 bezette gebieden inclusief Arabisch-Oost-Jeruzalem, op Palestijns zelfbeschikkingsrecht in de meest letterlijke zin des woords, en op veiligheidsgaranties aan Israël.

Niet beter kan Europa de Palestijnen effectief beïnvloeden, meer politieke verantwoordelijkheidszinnig geven, op het spoor van verzoening zetten, dan door de PLO officieel als enige wettige vertegenwoordiger van het Palestijnse volk te erkennen.